

FRAMA-POSTIMAKSUKONEET SUOMESSA

Suomen tunnetuimpia Framoja, ainakin filatelistipiireissä, ovat Frama-automaatit. Nämä eivät kuitenkaan ole yleisimpiä framoja käytöllä taikka lukumäärällä mitattuna. Automaatteja on vajaa viisikymmentä, kun sen sijaan Framapostimaksukoneita on myyty lähes tuhat kappaletta. Näiden leimausten ja postimaksujen määrä on moninkertainen verrattuna automaatti-Framoihin. Seuraavassa lyhyt johdatus Framapostimaksukoneisiin.

Perustiedot

Frama Ag on sveitsiläinen yhtiö, joka alkoi vuonna 1970 valmistaa postimaksukoneita. Näitä on toimitettu tähän mennessä yli 100 000 kappaletta eri puolilla maailmaa. Ensimmäiset lipukeautomaatit yhtiö valmisti v. 1976 Sveitsin postilaitokselle.

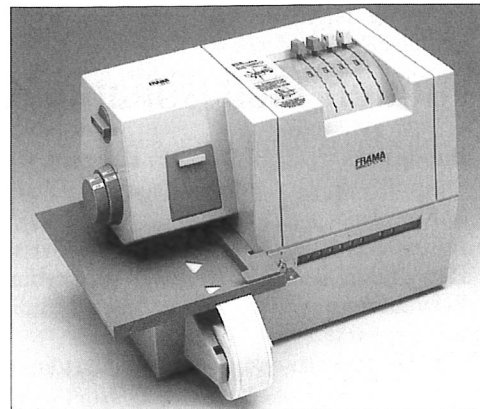
Frama on melko tuore tulokas Suomen postimaksukonemarkkinoilla. Koneita nykyään maahantuvon Oy Heneve Ab:n mukaan myynti on alkanut 1970-luvun puolivälissä. Vuonna 1972 Suomessa muutettiin postimaksukoneiden numerointijärjestelmää. Tällöin kukin konetyyppi sai kaksinumeroisen tunnusosan, jonka jälkeen tuli nelinumeroinen koneen järjestysnumero. Framakoneiden tullessa myyntiin näiden tunnusnumeroksi tuli 70 ja koneiden numerointi aloitettiin numerosta 0001. Ensimmäisen Framan numero oli siis 70 0001.

Teknisesti koneet on tähän asti varustettu mekaanisilla leimauslaskureilla. Näiden käyttö on nyt kuitenkin loppumassa, sillä uusia mekaanisia laskureita ei hyväksytty käyttöön 1.7.1997 jälkeen. Vanhoilla koneilla on jäljellä siirtymäaikaa viisi vuotta. Tämän seurauksena Framoihin on tulossa uusi elektroninen laskuri. Yhtään tällaista ei kuitenkaan tätä kirjoitettaessa (18.3.) ollut käytössä. Elektronisilla laskureilla varustettujen Framojen tunnusnumeroksi tulee 71, joten nämä on jatkossa helppo erottaa aiemmista koneista.

Laskuri on se osa postimaksukonetta, joka rekisteröi koneella leimattujen postimaksujen määrän, ja jonka mukaan maksu maksetaan postille. Suomen posti on koneita luokitellensa pitänyt määräävänä tekijänä laskurin tyyppiä, ei niinkään koneiden muuta varustusta.

Koneista

Petteri Hannula on tutkimuksessaan Suomen Postimaksukoneleimat jakanut Framan leimaukset 16



Kuva mekaanisella laskurilla varustetusta nelinumeroisesta Framapostimaksukoneesta. Kone on ns. secretary- eli perusmalli.

kolmeen alaryhmään. Nämä ovat 3-, 4-, ja 5-numeroinen nimellisarvo. Postimaksujen noustessa on luonnollisesti kolminumeroinen näyttö osoittautunut melko pian riittämättömäksi ja numeroita on täytynyt lisätä. Tällä hetkellä yleisin on nelilukuinen, kun taas viisilukuista käyttävät lähinnä pakettipostittajat. Kuten edellä todettiin, koneiden eri alatyypit ovat kaikki samassa numerosarjassa, joten eri tyyppien lukumääristä ei ole tarkkoja tietoja.

Itse koneeseen on voinut liittää erilaisia lisälaitteita, kuten erilaisia syöttölaitteita, tarralipukkeiden syöttölaitteita, tililöintilaitteita, kuoren sulkijoita yms. Tällä hetkellä on myynnissä kahta varustetasovaihtoehtoa, secretary ja president. Nimet kertonevat kummassa on enemmän toimintoja. Aiemmin oli myynnissä myös näiden välimalli administrator.

Leimalaatat kiertävät

Todettakoon vielä, että sama leimalaatta on voinut olla usean eri koneen käytössä. Laatat ovat postin omaisuutta, ja uuden koneen tullessa käyttöön on viime vuosina alettu käyttää uudelleen kerran käytöstä poistettuja leimalaattoja. Tämän takia koneiden kokonaismäärää, taikka käyttönottajajärjestystä on nyttemmin lähes mahdotonta selvittää. Tämä selittää myös sen, että kolminumeroinen kone on voinut yhtäkkiä muuttua nelinumeroiseksi. Tällöin laatta on vanha ja kone uusi, konetta kun ei voi muuttaa useampinumeroiseksi. Numeroinnissa tämä kierrätys tekee sen, että käytännössä uusia numeroita ei juurikaan tule, vaikka konekanta olisikin lisääntynyt.

Frama versus muut koneet

Tällä hetkellä markkinat on jaettu käytännössä kolmen merkin kesken. Nämä ovat Pitney Bowes, Hassler ja Frama. Framoja on myyty noin 1000 konetta ja Frama on kolmesta merkistä selvästi pienin. Todettakoon, että koneita on nykyään käytössä 14 - 16 tuhatta kappaletta. Keräilyllisesti Framojen painojälki on kyllä kiistatta parempi kuin kilpailijoilla, liekö sveitsiläisellä taustalla vaikuttusta asiaan.

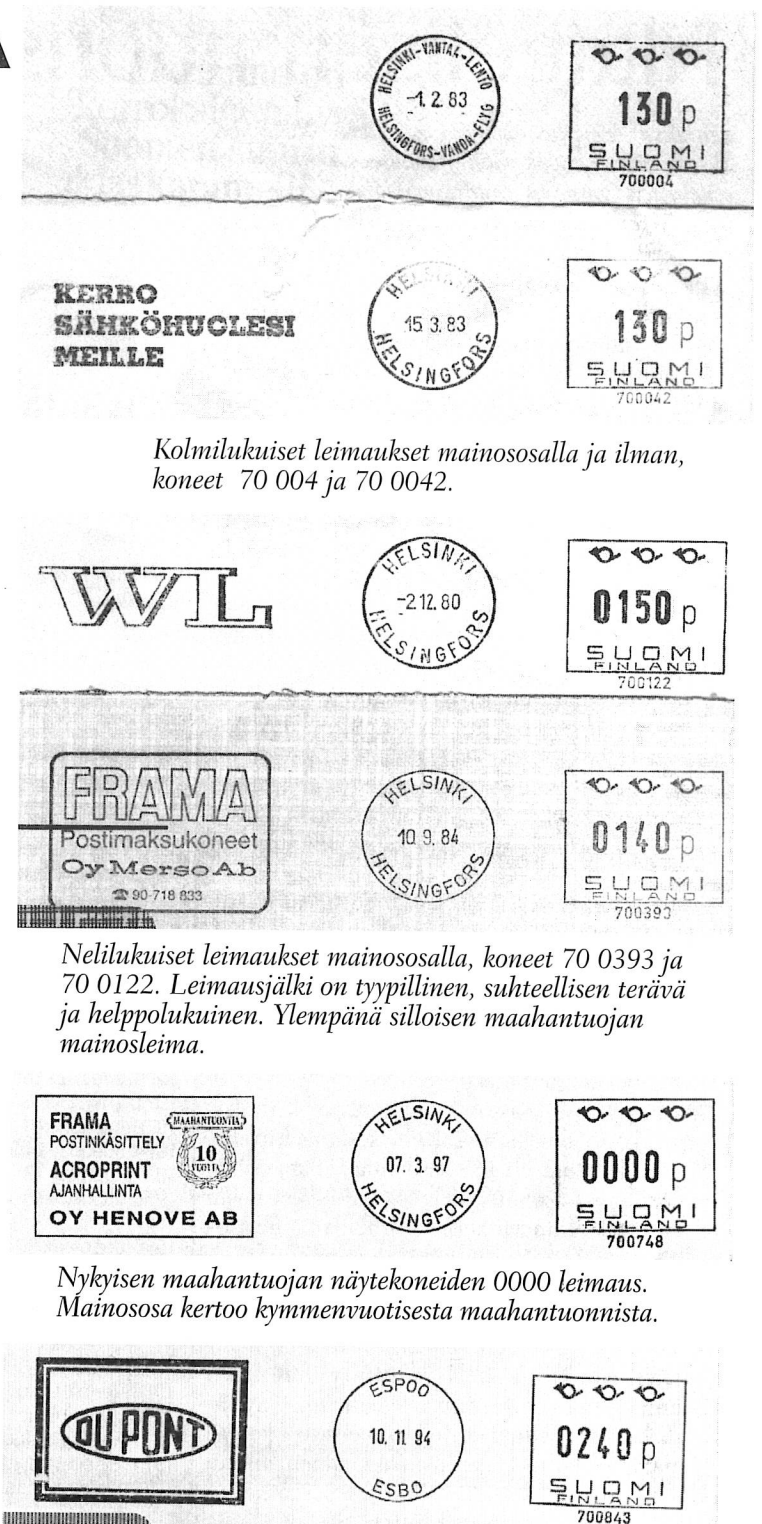
Mainittakoon vielä, että Framoja on käytössä myös leimaverokoneina lähes 1000 kappaletta. Näistä on julkaistu artikkeli Abophilissä 6/1993.

Koneiden numeroinnista

Oman melko vähäisen aineistoni pohjalta olen tehnyt seuraavat havainnot. Materiaalini on koottu pääosin kahdessa erässä, vuosina 1983 - 1984 ja 1992 - 1997. Vuosina 1983 - 1984 keräämässäni erässä suurin käytetty konenumero oli 70 0393. Leimauksista oli tällöin lähes 90 % nelinumeroisia, viisinumeroisia ei joukossa ollut yhtään. Suurin hallussani oleva kolminumeroinen leimaus on numerolla 70 0085.

Vuodesta 1992 kertyneessä aineistossa sen sijaan jakauma on jo toinen. Kaikki leimaukset kun ovat nelinumeroisia. Tällä perusteella viisinumeroisen leimaus on melko harvinainen. Mainittakoon, että tietyissä nelinumeroisissa koneissa ensimmäisen nollan tilalla voi olla myös tähti. Tämä johtuu tehtaalta toimitetuista tavanomaisista poikkeavista numerokiekoista. Mainittakoon vielä, että suurin tapaamani konenumero on 70 0843.

Jukka Sarkki



Kolmilukuiset leimaukset mainososalla ja ilman, koneet 70 004 ja 70 0042.

Nelilukuiset leimaukset mainososalla, koneet 70 0393 ja 70 0122. Leimausjälki on tyypillinen, suhteellisen terävä ja helppolukuinen. Ylempänä silloisen maahantuojaan mainosleima.

Nykyisen maahantuojaan näytekoneiden 0000 leimaus. Mainososa kertoo kymmenvuotisesta maahantuonnista.

Suurin hallussani oleva konenumero 70 0843. Käyttäjänä mm. Jet-huoltoasemia pyörittävä Du Pont Jet Oy Espoosta.